

УДК 81'42'255.4=111=161.2:159.923

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-2-23>**Оксана КАРБАШЕВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-0935-9904**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) oksana.karbashevsk@pnu.edu.ua***Марія ЛАБІНСЬКА,***orcid.org/0000-0001-6665-8188**студентка II курсу магістратури факультету іноземних мов**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) masha@labinska@gmail.com*

ВІДТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОРТРЕТІВ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ СИЛЬВІ ПЛАТ “THE BELL JAR” В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ ОЛЬГИ ЛЮБАРСЬКОЇ

Нещодавно видані переклади прозових творів С. Плат (1932–1963 роки) українською мовою відкривають перед вітчизняним читачем нові грані творчої обдарованості письменниці, а філологами – науковій обрії. В основі психологізму роману “The Bell Jar” (1963 р.) – авторське зображення головної героїні в переломний момент її життя. Автобіографічність же твору є запорукою достовірного, хоча і художньо трансформованого, змалювання внутрішнього світу Естер Грінвуд.

Мета статті – проаналізувати лексичні та синтаксичні засоби, за допомогою яких американо-британська письменниця Сильвія Плат (1932–1963 роки) створила психологічні портрети головних і другорядних дійових осіб у тексті свого роману “The Bell Jar” (1963 рік), а також розкрити особливості відтворення окреслених мовних засобів в україномовному перекладі Ольги Любарської «Під скляним ковпаком» (2018 рік).

Виділення й аналіз п'яти текстових фрагментів оригіналу роману виявили застосування письменницею засобів як екстервентного, так і інтервентного психологічного зображення трьох персонажів, а саме Естер Грінвуд, Джей Сі та побіжно Дорін. Для змалювання психологічних станів цих дійових осіб використано лексичні (гіпербола, епітет, метафора, персоніфікація, порівняння) та синтаксичні фігури (називні речення та повтори). Вони виконують роль індивідуалізації персонажів та формують у читача певне уявлення про героїв твору. Форми психологічного зображення в романі виконують такі функції: 1) слугують експозицією твору та своєрідним камертоном, що налаштовує читача на драматичний розвиток сюжету; 2) відтворюють непередбачуваність до нового етапу життя, побоювання щодо рецидиву хвороби тощо. О. Любарська вдалася до лексико-семантичних трансформацій (контекстуальні заміни, транспозиція, декомпресія), стилістичних трансформацій (експресивації), а також поєднання двох і трьох способів перекладу. Манера перекладу О. Любарської засвідчує: 1) підкреслення внутрішнього стану Естер Грінвуд; 2) тенденцію до метафоризації перекладеного тексту; 3) збереження іронії першотвору; 4) прагнення до прочитання внутрішніх смислів оригіналу; 5) підсилення ставлення Естер Грінвуд до деяких явищ дійсності. Загалом, О. Любарська успішно впоралася зі складним завданням трансплантації автобіографічного роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 рік) в українську культуру.

Ключові слова: Сильвія Плат, “The Bell Jar”, персонаж, портрет у літературі, психологічний портрет, мовний засіб, переклад, трансформація.

Oksana KARBASHEVSKA,

orcid.org/0000-0002-0935-9904

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) oksana.karbashevsk@pnu.edu.ua*

Mariia LABINSKA,

orcid.org/0000-0001-6665-8188

*2nd year Student seeking Master's Degree at the Faculty of Foreign Languages
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) mashalabinska@gmail.com*

THE RENDITION OF PSYCHOLOGICAL PORTRAITS OF CHARACTERS IN SYLVIA PLATH'S NOVEL "THE BELL JAR" IN THE UKRAINIAN FICTIONAL TRANSLATION BY OLHA LIUBARSKA

Recently published translations of prose writings by S. Plath (1932–1963) in the Ukrainian language open new facets of the writer's creative gift before the domestic reader, and scientific horizons – philologists. The basis of psychologicalism of the novel "The Bell Jar" (1963) is the author's depiction of the main heroine at a crucial moment of her life. The autobiographism of her work is the guarantee of a true-to-life, though fictionally transformed portrayal of Esther Greenwood's inner world.

The aim of the article is to analyse lexical and syntactical means with the help of which American-British writer Sylvia Plath (1932–1963) created the psychological portraits of principal and secondary characters in the text of her novel "The Bell Jar" (1963), as well as to discover peculiarities of rendering outlined lingual means in the Ukrainian translation "Pid sklianyim kovpakom" (2018) by Olha Liubarska.

The selection and analysis of five textual fragments of the original of the novel revealed the writer's employment of both means of external and internal psychological description of three characters, namely Esther Greenwood, Jay Cee and slightly Doreen. In order to depict the psychological states of these characters there are used lexical (hyperbole, epithet, metaphor, personification, simile) and syntactical figures (nominal sentences and repetitions). They play the role of individualising the characters and shape the reader's certain vision of the heroes in the work. In the novel, the forms of psychological depiction perform such functions: 1) serve as the exposition in the writing and a peculiar tuning fork that accustoms the reader to the dramatic development of the plot; 2) recreate the unreadiness for a new stage of life, fears as to a relapse, etc. O. Liubarska resorted to lexical semantic transformations (contextual substitutions, a transposition, a decompression), stylistic transformations (expressivations), as well as to the combination of two and three ways of translation. O. Liubarska's manner of translation witnesses: 1) the emphasis of Esther Greenwood's inner state; 2) the tendency towards metaphorization of the translated text; 3) the preservation of the original irony; 4) striving to read the internal senses of the original; 5) the amplification of Esther's attitude to some phenomena of the reality. In general, O. Liubarska successfully coped with the complicated task of transplanting S. Plath's autobiographical novel "The Bell Jar" (1963) into the Ukrainian culture.

Key words: *Sylvia Plath, "The Bell Jar", character, portrait in literature, psychological portrait, lingual means, translation, transformation.*

Постановка проблеми. С. Плат (1932–1963 рр.) на теренах України відома передусім як поетка, з-під пера якої вийшли «люті, іронічні, ліричні вірші» (Заболотна, 2015: 173). Проте нещодавно здійснені та видані переклади її прозових творів українською мовою, а саме казки для дітей «Кухня пані Вишеньки» (2016 р.) та роману «Під скляним ковпаком» (2018 р.), відкривають перед вітчизняним читачем нові грані творчої обдарованості письменниці, а філологами – нові наукові обрії.

Проблематика єдиного роману американо-британської поетки та письменниці Сильвії Плат (1932–1963 рр.) "The Bell Jar" (1963 р.), а саме становлення та соціалізація молодої людини, фемінізм, ментальні розлади та їх лікування тощо,

зберігає свою актуальність і сьогодні. В основі психологізму роману – авторське зображення головної героїні в переломний момент її життя. Автобіографічність же твору (Drabble, 1985: 84) є запорукою достовірного, хоча і художньо трансформованого, змалювання внутрішнього світу згаданої вище Естер Грінвуд, яка виступає водночас і безпосередньою учасницею, і наратором подій у романі.

Аналіз досліджень. Перші десятиліття ХХІ ст. засвідчують посилений інтерес як українських, так і закордонних філологів із Німеччини, Росії, Сербії, США тощо до осмислення та вивчення художньої спадщини Сильвії Плат (1932–1963 рр.). Так, переклад сенсорного пласта лексики у структурі поетичних творів С. Плат став предметом дисер-

тації А. Пермінової (2003 р.) (Пермінова, 2003). У літературознавчому ракурсі роман С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) привернув увагу закордонних дослідників своєю інтертекстуальністю (Gerbig, Müller-Wood, 2002), міфологічними мотивами (Герасимова, 2007), художнім відображенням причин, симптомів і наслідків розвитку хворобливого депресивного стану (Tsank, 2010), феміністичним спрямуванням (Ђurđević, 2018), українських же філологів – своїм патріархальним дискурсом (Заболотна, 2019) тощо.

Щодо наукових судій, присвячених поетиці психологізму, виокремимо ґрунтовні дослідження українських літературознавців Л. Каневської (2001 р.) (Каневська, 2001) і А. Швець (2003 р.) (Швець, 2003) у царині психологізму художньої прози І. Франка. У галузі мовознавства словесний портрет дійової особи та мовностилістичні особливості його формування у творах американського романіста Т. Драйзера розглянула російська лінгвістка О. Малетіна (2004 р.) (Малетіна, 2004), а на матеріалі іспанської літератури – вітчизняна науковиця Н. Бохун (2007 р.) (Бохун, 2007). З огляду на зазначені вище останні дослідження та публікації, проблема психологічного портрета персонажа та мовних засобів його створення С. Плат у романі “The Bell Jar” (1963 р.), з одного боку, а також питання їх перенесення на україномовний ґрунт, з іншого, залишаються невивченими та потребують окремого дослідження.

Мета статті – проаналізувати лексичні та синтаксичні засоби, за допомогою яких американсько-британська письменниця Сильвія Плат (1932–1963 рр.) створила психологічні портрети головних і другорядних дійових осіб у тексті свого роману “The Bell Jar” (1963 р.), а також розкрити особливості відтворення окреслених мовних засобів в україномовному перекладі Ольги Любарської «Під скляним ковпаком» (2018 р.).

Виклад основного матеріалу. Портрет персонажа є однією зі складових частин моделі образу персонажа поряд із такими елементами, як вчинки, мова, монологи, участь у діалогах, ставлення та висловлювання інших героїв (Білоус, 2011: 93). Термін «портрет у літературі» походить із французької мови, а саме від іменника “portrait”, що позначає «зображення обличчя людини на фотографії або на полотні», та є засобом «характеротворення, типізації та індивідуалізації персонажів» (ЛСД, 2007: 546). Р. Гром’як, Ю. Ковалів, В. Теремко виокремлюють «зовнішній портрет» та «внутрішній портрет» персонажів. На думку літературознавців, фіксація митцями словами зовнішнього вигляду та внутрішнього стану пер-

сонажів дає можливість показати відповідність чи розбіжність між ними, отже, «портрет є засобом психологічного аналізу» (ЛСД, 2007: 546–547).

За дефініцією російського літературознавця А. Єсіна, «під літературним портретом розуміємо зображення в художньому творі всієї зовнішності людини, зокрема й обличчя, і тілобудови, і одягу, і манери поведінки, і жестикуляцію, і міміку» (Єсин, 1999: 76) (тут і далі перекл. з рос. наш – О. К., М. Л.). Але якщо характеристичний портрет виявляє риси характеру дійової особи, то психологічний портрет виражає психологічний стан, який відчуває персонаж у певну мить, а також зміну таких станів (Єсин, 1999: 79).

Як слушно висновує Л. Каневська, «<...> своєрідним індикатором появи у творі психологізму слугують колізії внутрішнього плану – саме вони мотивують потребу зазирнути у приховані від ока думки і почуття героя, розкрити його складний, незрідка суперечливий внутрішній світ, світоглядні засади особистості» (Каневська, 2004: 4–5). Власне гострі зіткнення протилежних світоглядних позицій, інтересів і прагнень пронизують ідейно-тематичний рівень роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.).

Художній світ досліджуваного роману американсько-британської письменниці С. Плат населений цікавими персонажами. Авторка майстерно змалювала їхні психологічні портрети. Окрім образу Естер Грінвуд – головної героїні твору, у романі є більше двадцяти інших персонажів.

Як декларує американська літературознавиця Стефані Цанк, «основним рушієм розповіді в романі постають ментальні проблеми Естер» (Tsank, 2010: 172) (тут і далі перекл. теоретичних постулатів з англ. наш – О. К., М. Л.). «Плат пише голосом Естер – людини, що перебуває у стані депресії, до того ж лунає він із боку авторки й поетки, яка сама була обізнана із хворобою та може дати один із найдошкульніших і найточніших рецептів здоров’я – безжальне у своїй реалістичності тематичне дослідження» (Tsank, 2010: 176).

І справді, найповніше та найяскравіше в романі Сильвії Плат “The Bell Jar” (1963 р.) виражено психологічний портрет головної героїні Естер Грінвуд. Авторка детально передає її думки, відчуття, емоції, переживання. Уже перший абзац твору є засобом екстервентного (непрямий) психологічного зображення. Тут психологізований опис доквілля передає емоційний стан суму та депресії головної героїні: “It was a *queer, sultry summer, the summer they electrocuted the Rosenbergs, and I didn’t know what I was doing in New York. I’m stupid about executions. The idea of being electrocuted makes*

me sick, and that's all there was to read about in the papers - goggle-eyed headlines staring up at me on every street corner and at the fusty, peanut-smelling mouth of every subway. It had nothing to do with me, but I couldn't help wondering what it would be like, being burned alive all along your nerves" (Plath) (тут і далі виділення жирним курсивом наше – О. К., М. Л.). – «То було хворобливого, задушливого літа – того ж літа, коли Розенбертів страшили на стільці, а я не розуміла, навіщо приїхала у Нью-Йорк. Страта для мене – щось незбагненне. Від самої думки про смерть на електричному стільці мене нудить, а тими днями тільки про це й писали в газетах: банькати шпальти чигали на мене на кожному розі, у кожній пропахлій застоюним арахісовим маслом паці підземки. Мене вони ніяк не стосувалися, однак я вже не могла не уявляти, як воно – коли тебе крізь нерви просмажують живцем» (Плат, 2018: 7).

Епітети, що описують літо в Нью-Йорку, вдало підібрані Сильвією Плат і не менш вдало перекладені Ольгою Любарською. Так, авторка оригіналу вжила прикметник *“queer”* в *“a queer, sultry summer”*, який українська перекладачка відтворила за допомогою означення «хворобливого» у «хворобливого, задушливого літа». Аналіз дефініцій за словником “Oxford Advanced Learner’s Dictionary” показує, що прикметник *“queer”* має два значення: 1) (застаріле) “strange or unusual”; 2) (зневажливе) яке вказує на деяких представників ЛГБТК+ (OALD). Коли перекладала *“queer”* як «хворобливого», О. Любарська вдалася до лексико-семантичної трансформації, а саме контекстуальної заміни. Принагідно зазначимо, що тут і далі у визначенні видів перекладацьких трансформацій керуємось посібником Л. Науменко, А. Гордєєвої «Практичний курс перекладу з англійської мови на українську <...>» (2011 р.) (Науменко, Гордєєва, 2011).

У вищенаведеному психологізованому фрагменті-описі антуражу художніх подій окрему увагу привертає і персоніфікований уривок *“goggle-eyed headlines staring up at me on every street corner and at the fusty, peanut-smelling mouth of every subway”*, який підтверджує той факт, що Естер не могла позбутися нав’язливих думок про екзекуції на електричному стільці. Тут стилістично нейтральний епітет *“goggle-eyed”* (“with your eyes wide open, staring at something, especially because you are surprised” (OALD)) у перекладі відтворений за допомогою прикметника «банькати» у «банькати шпальти», який, відповідно до одинадцятитомного словника української мови, має подібне значення («надто опуклий, витріщений (про очі)»), проте належить до вульгаризмів

(СУМ, Т. 1, 1970: 102). Отже, тут маємо приклад застосування стилістичної трансформації, а саме експресивації, адже ці слова належать до різних реєстрів мовлення.

Цією ж перекладацькою трансформацією передано і метафоричний, на нашу думку, вислів *“mouth of every subway”*, оскільки нейтральні іменники *“mouth”* та *“subway”* відтворені через зневажливе «паці» (СУМ, Т. 6, 1975: 105) та розмовне «підземки» (СУМ, Т. 6, 1975: 427). Навіть більше, лексико-семантична трансформація, а саме контекстуальну заміну, використано для перекладу дієприкметника теперішнього часу *“staring”* у *“headlines staring up at me”* – «шпальти чигали на мене», а не, скажімо, пильно дивилися. Виокремлені тут конотативні відтінки значень перекладених лексичних одиниць, на наш погляд, підкреслюють внутрішній стан тривоги та несвідомого очікування небезпеки, психоемоційний стан пригніченості та задушливості, у якому перебуває Естер Грінвуд. А загалом, проаналізований психологічний пейзаж-проекція, що слугує експозицією роману С. Плат *“The Bell Jar”* (1963 р.), є своєрідним камертоном, що налаштовує читача на драматичний розвиток сюжету твору як у першотворі, так і в перекладі.

Ілюстрацією інтервентного (прямий) психологічного зображення головної героїні та розповідача в романі С. Плат *“The Bell Jar”* (1963 р.) є внутрішнє мовлення Естер Грінвуд у двадцятому й останньому розділі книги: *“A bad dream. To the person in the bell jar, blank and stopped as a dead baby, the world itself is the bad dream. A bad dream”* (Plath) – «Страшний сон. Для людини під скляним ковпаком, спустошеної та застиглої, ніби мертво немовля, світ як такий – уже страшний сон. Страшний сон» (Плат, 2017: 342). Наведений внутрішній монолог Естер безпосередньо відтворює її міркування в той момент, коли вона чекає на виписку із психіатричної лікарні після успішного завершення курсу лікування, а саме страх і неготовність до нового етапу життя за межами клініки, побоювання щодо рецидиву хвороби тощо.

Щодо мовних засобів, використаних С. Плат для змалювання психологічного стану своєї головної героїні Естер Грінвуд у вищенаведеному фрагменті, то це не лише лексичні фігури (епітет, порівняння, метафора), а й синтаксичні, зокрема називні речення та повтори. Рефлексія стосовно *“bad dream”* («страшний сон») тричі спадає на думку Естер у цьому короткому текстовому шматку. Як бачимо, досліджуваний переклад є майже дослівним, а тропи – збережені. Проте для перекладу епітетів *“bad”* у *“bad dream”*, *“blank”*

(«спустошеної») і “stopped” («застиглої») у “the person in the bell jar, blank and stopped” («людини під скляним ковпаком, спустошеної та застиглої») О. Любарська застосувала лексико-семантичну трансформацію контекстуальної заміни.

Влучність знахідок відповідників зазначених вище лексичних одиниць О. Любарською підтверджують і словники. Так, якщо четверте значення “blank” – це “feeling, understanding or interest” (OALD), то «спустошений» – «у знач. прикм., перен. Який втратив моральні сили, здатність до повнокровного, активного творчого життя» (СУМ, Т. 9, 1978: 615). Смысл дієслова “stop” добре відомий. Натомість українська перекладачка вдається до переносного значення дієслова «застигати» у третьому та четвертому значеннях (СУМ, Т. 3, 1972: 329). До того ж прикметник у постпозиції “blank” у “the person in the bell jar, blank” відтворений за допомогою пасивного дієприкметника минулого часу «спустошеної», тобто лексико-семантичної трансформації транспозиції. Отже, О. Любарська виявляє тенденцію до метафоризації перекладеного тексту.

Не менш яскравими є художні засоби змалювання психологічних портретів інших персонажів роману. Згідно з розробленою нами тематичною класифікацією, дійова особа роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) Джей Сі, яка виконує роль керівниці Естер під час її місячного стажування в Нью-Йорку як переможниці в конкурсі журналу мод “Ladies’ Day”, належить до жінок-нонконформісток. Джей Сі розумна й успішна, побудувала чудову кар’єру попри те, що не всім подобалася зовні. Судячи зі слів подружки Естер Дорін, її зовнішні дані залишають бажати кращого: “Jay Cee’s **ugly as sin**,” Doreen went on coolly. “I bet that **old husband** of hers turns out all the lights before he gets near her or he’d puke otherwise” (Plath). – «Джей Сі **потворна як смертний гріх**, – холоднокровно вела далі. – **Закладаюся, її благовірний** вимикає світло, перш ніж іти в ліжко, бо інакше його знудить» (Плат, 2017: 14). У наведеному портреті-враженні немає ані рис, ані деталей зовнішності. Такий засіб екстервентного (непряме) психологічного зображення через зовнішнє мовлення (діалог) радше описує внутрішній стан зверхності, обмеженості світогляду та духовної порожнечі авторки цієї репліки Дорін, а не характеризує саму Джей Сі.

Щодо перекладацьких трансформацій, ужитих О. Любарською для імплантації вищепроцитованого англійського тексту в українську культуру, то порівняння-гіперболу “ugly as sin” підсилено додаванням прикметника «смертний» у «потворна

як смертний гріх», тобто перекладачка застосувала лексичну трансформацію декомпресії.

У наведеному вище фрагменті цікавою є і передача українською мовою словосполучення “old husband” (дослівно «старий чоловік»). Перекладачка скористалася контекстуальною заміною для відтворення цього нейтрального виразу стилістично маркованим іменником «благовірний», який є жартівливим згідно зі «Словником української мови» (1970–1980 рр.) (СУМ, Т. 1, 1970: 191). Загалом, іронію, яку заклала С. Плат у досліджуваний уривок роману, зберегла та передала О. Любарська.

А ось як про Джей Сі висловлюється сама Естер, яка поважає свою керівницю за розум та професіоналізм, хоча вона й не вирізняється красою та привабливістю: “Jay Cee was my boss, and I liked her a lot, in spite of what Doreen said. She wasn’t one of the fashion magazine gushers with fake eyelashes and giddy jewellery. Jay Cee had brains, so her pluggily looks didn’t seem to matter” (Plath) – «Джей Сі була моєю начальницею, і вона мені дуже подобалася, незважаючи на всі балачки Дорін. Вона не належала до **бовтанки з редакції журналів мод з накладними віями, обвішаних коштовностями**. У Джей Сі голова була на місці, так що її не вельми приваблива зовнішність, схоже, не мала ніякого значення» (Плат, 2017: 14).

У процитованому вище портретному описі фрагмент оригіналу “what Doreen said” («усі балачки Дорін») має нейтральну конотацію. Для його передачі перекладачка використала іменник у множині «балачки», що несе негативний зміст пустої розмови (СУМ, Т. 1, 1970: 96). Варто звернути увагу і на те, що поєднання займенника та дієслова “what <...> said” перекладено за допомогою зазначеного іменника та підсилено додаванням займенника «всі». Отже, тут спостерігаємо комбінацію трьох способів перекладу, а саме стилістичну трансформацію експресивації, а також лексико-семантичні перетворення транспозиції та декомпресії. Це засвідчує прагнення О. Любарської до прочитання внутрішніх смислів роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) та їх оприлюднення перед українським читачем.

Подібну тенденцію О. Любарської до увиразнення змісту оригіналу спостерігаємо і в перекладі поширеного словосполучення “one of the fashion magazine gushers with fake eyelashes and giddy jewellery” («бовтанки з редакції журналів мод з накладними віями, обвішаних коштовностями»). Цей словесний опис акцентує увагу на рисах, які не були притаманні Джей Сі. Центральним мікрообразом тут є “fashion magazine gushers”.

Прикметно, що іменник “gusher” має дві дефініції: 1) “an oil well from which oil flows profusely without being pumped” (тобто «потужний нафтовий фонтан» – О. К., М. Л.); 2) “an effusive person” (тобто «експансивна людина» – О. К., М. Л.) (OALD). Для передачі цього іменника О. Любарська вдалася до іменника «бовтанки». Як нам видається, шляхом такої контекстуальної заміни перекладачка підсилила негативне ставлення Естер Грінвуд до штучності та неправдивості людей, які її оточують.

Поглиблення недоброзичливої характеристики працівників модних журналів із боку Естер в українському тексті О. Любарська досягає перекладом такого аксесуара, як “giddy jewellery” («обвішаних коштовностями»), завдяки поєднанню лексико-семантичних трансформацій контекстуальної заміни та транспозиції.

У житті центрального персонажа роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) Естер Грінвуд були і моменти щастя. Дізнаємося про них із внутрішнього монологу та спогадів героїні. Повага Константина, синхронного перекладача, до Естер під час їхнього побачення викликала в дівчини довіру й водночас згадку про ще живого батька: “<...> and when we were sitting there side by side **flying down the streets in the open sun** he took my hand and squeezed it, and **I felt happier than I had been since I was about nine and running along the hot white beaches with my father the summer before he died** <...> I thought how strange it had never occurred to me before that **I was only purely happy** until I was nine years old” (Plath) – «<...> і коли ми, сидючи поряд, **летіли вулицями під прямим сонцем**, він узяв мене за руку й легенько стиснув її, і я **почулася щасливішою**, ніж була впродовж усіх цих років, відколи дев’ятирічною бігла з батьком по білому розпеченому пляжу, за літо до його смерті <...> я подумала: як дивно, донині я не помічала, що **востаннє була щасливою в дев’ять років**» (Плат, 2017: 111).

Використані С. Плат метафори “flying down the streets in the open sun” («летіли вулицями під прямим сонцем») відтворюють внутрішній стан нелімітованої свободи та гармонії від спілкування з рідною людиною на лоні природи. У перекладі О. Любарська зберегла зміст і експресивне навантаження цих тропів загалом. Проте застосування контекстуальної заміни для передачі другого з названих поетичних засобів “in the open sun” («під прямим сонцем») підкреслює сонячно-спекотне довкілля, а не привілля Естер у ранньому дитинстві. Варто звернути увагу і на компресію у відтворенні складнопідрядного речення “I was

only purely happy” як «востаннє була щасливою». В українському перекладі опущено підсилювальний прислівник “purely”. Ще одна контекстуальна заміна, цього разу прислівника “only” тією ж, проте виразнішою, частиною мови «востаннє», своєрідно компенсує зазначену втрату.

Висновки. Гострі зіткнення протилежних світоглядних позицій, інтересів і прагнень пронизують ідейно-тематичний рівень роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.). Художній світ роману американо-британської письменниці населений цікавими персонажами. Авторка майстерно змалювала їхні психологічні портрети. Окрім образу головної героїні твору Естер Грінвуд, у романі є більше двадцяти персонажів.

Виділення й аналіз п’яти текстових фрагментів оригіналу роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) виявили застосування письменницею засобів екстервентного (непрямого) психологічного зображення (психологізований опис довкілля, зовнішнє мовлення (діалог)), а також інтервентного (прямого) психологічного зображення (внутрішнє мовлення (монолог), спогади) трьох персонажів, а саме Естер Грінвуд, Джей Сі та побіжно Дорін. Постать Джей Сі репрезентують портрет-враження і портретний опис. Найповніше у творі виражено психологічний портрет Естер Грінвуд.

Серед мовних засобів, використаних С. Плат для змалювання психологічних станів цих дійових осіб, – лексичні (гіпербола, епітет, метафора, персоніфікація, порівняння) та синтаксичні фігури (називні речення та повтори). Окреслені поетичні лексика та синтаксис, з одного боку, виконують роль індивідуалізації персонажів, а з іншого – формують у читача певне ставлення до героїв твору.

Форми психологічного зображення в романі С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) виконують такі функції: 1) психологічний пейзаж-проекція слугує експозицією твору та своєрідним камертоном, що налаштовує читача на драматичний розвиток сюжету; 2) репліка Дорін радше описує її внутрішній стан обмеженості світогляду та духовної порожнечі, а не характеризує Джей Сі; 3) міркування Естер у момент очікування на виписку із психіатричної лікарні відтворюють невідповідність до нового етапу життя за межами клініки, побоювання щодо рецидиву хвороби тощо.

О. Любарська вдалася до лексико-семантичних трансформацій (контекстуальні заміни, транспозиція, декомпресія), стилістичних трансформацій (експресивації), а також поєднання двох і трьох способів перекладу: лексико-семантичних, а саме контекстуальної заміни та транспозиції; і, відповідно, стилістичної трансформації,

зокрема експресивації, з лексико-семантичними трансформаціями, а саме контекстуальної заміни та транспозиції.

Манера перекладу О. Любарської свідчить про: 1) підкреслення внутрішнього стану тривоги та несвідомого очікування небезпеки, психоемоційного стану пригніченості та задушливості, у якому перебуває Естер Грінвуд; 2) тенденцію до метафоризації перекладеного тексту через використання відповідників із переносним значенням; 3) збереження та передачу іронії першо-

твору; 4) прагнення до прочитання внутрішніх смислів роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) та їх оприявлення перед українським читачем; 5) підсилення негативного ставлення Естер Грінвуд до штучності та неправдивості людей, які її оточують; 6) поглиблення недобррозичливої характеристики працівників модних журналів із боку Естер. Загалом, О. Любарська успішно впоралася зі складним завданням трансплантації автобіографічного роману С. Плат “The Bell Jar” (1963 р.) в українську культуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус П. Вступ до літературознавства : навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 336 с.
2. Бохун Н. Мовно-стилістичні особливості створення портрета персонажа в іспанській художній літературі XIX–XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05. Київ, 2007. 20 с.
3. Герасимова Е. Мифологический подтекст в романе С. Плат «Под стеклянным колпаком». *Вестник Чувашского университета*. 2007. № 1. С. 336–343.
4. Есин А. Принципы и приемы анализа литературного произведения : учебное пособие. 2-е изд., испр. Москва : Флинта, 1999. 248 с.
5. Заболотна О. Мотив автобіографізму у творчості Сільвії Плат. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2015. Вип. 54. С. 172–174.
6. Заболотна О. Семантика протесту проти патріархального дискурсу в романі Сільвії Плат “The Bell Jar”. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2019. Вип. 16. С. 64–67.
7. Каневська Л. Психологізм романів Івана Франка середини 80–90-х рр. : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2004. 20 с.
8. Малетина О. Лингвостилистические особенности портрета как жанра художественного дискурса (на материале произведения Т. Драйзера) : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Волгоград, 2004. 21 с.
9. Науменко Л., Гордєєва А. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську = Practical Course of Translation from English into Ukrainian : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 138 с.
10. Пермінова А. Відтворення англійської сенсорної лексики в українських віршових перекладах : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Київ, 2003. 20 с.
11. Плат С. Під скляним ковпаком : роман. Перекл. з англ. Ольги Любарської. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 360 с.
12. Портрет у літературі. *Літературознавчий словник-довідник* / за ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. 2-е вид., доп., випр. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 546–547.
13. Словник української мови : в 11-ти т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол. : І. Білодід (гол.) та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
14. Швець А. Злочин і катарсис: кримінальний сюжет і проблеми художнього психологізму у прозі Івана Франка / відп. ред. Є. Нахлік. Львів, 2003. 236 с.
15. The Bell Jar. The Oxford Companion to English Literature / ed. Margaret Drabble. 5th ed. Oxford : Oxford University Press, 1985. P. 84.
16. Đurđević M. Which of the Figs to Choose: Sylvia Plath's “The Bell Jar” in the Context of Second-Wave Feminism. *Kontexti 4 : Zbornik Radova*, 2018. P. 113–123.
17. Gerbig A., Müller-Wood A. Trapped in language: aspects of ambiguity and intertextuality in selected poetry and prose by Sylvia Plath. *Style*. Spring 2002. Vol. 36. № 1. P. 76–92.
18. Oxford Advanced Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>.
19. Plath Sylvia. The Bell Jar. Biographical note by Lois Ames ; drawings by Sylvia Plath; eVersion 3.0 ; notes at EOF. URL: http://letters.to.stephanie.gportal.hu/portal/letters.to.stephanie/upload/745843_1406744742_07068.pdf (дата звернення: 12.11.2020).
20. Tsank S. The Bell Jar : A psychological Case Study. *Plath Profile : an Interdisciplinary Journal for Sylvia Plath Studies*. 2010. Vol 3. P. 166–177.

REFERENCES

1. Bilous P. V. Vstup do literaturoznavstva: navch. Posibnyk. [Introduction to literary criticism: textbook. Manual.] Kyiv: VTs “Akademiiia”, 2011. 336 p. (Seriiia “Alma-mater”) [in Ukrainian].
2. Bokhun N. V. Movno-stylistychni osoblyvosti stvorennia portreta personazha v ispanskii khudozhnii literaturi XIX–XX stolit [Lingual and Stylistic Characteristics of Personage Portrait Creation in Spanish Belles-Lettres of the 19–20th Centuries]: avtoref. dys ... kand. filol. nauk: 10.02.05 / Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychnyi un-t. Kyiv, 2007. 20 p. [in Ukrainian].
3. Herasymova E. K. Myfolohycheskyi podtekst v romane S. Plath “Pod stekliannym kolpakom” [Mythological subtext in the novel by S. Plath “The Bell Jar”]. *Vestnyk Chuvashskoho unyversyteta*. 2007. № 1. P. 336–343. [in Russian]

4. Esyn A. B. Printsypy i priemy analiza lyteraturnoho proyzvedenyia: uchebnoe posobyе . 2-e izd., ispr. Moskva: Flynta, 1999. 248 p. [in Russian]
5. Zabolotna O. R. Motiv avtobiohrafizmu u tvorchosti Silvii Plat [Autobiographical motives in S. Plath's creative works]. Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu "Ostrozka akademiia". Serii: Filolohichna. 2015. Vyp. 54. P. 172–174. [in Ukrainian].
6. Zabolotna O. R. Semantyka protestu proty patriarkhalnogo dyskursu v romani Sylvii Plat "The Bell Jar" [Semantics of protest against patriarchal discourse in Sylvia Plath's novel "The Bell Jar"]. Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva. 2019. Vyp. 16. P. 64–67. [in Ukrainian].
7. Kanevska L. V. Psykholohizm romaniv Ivana Franka seredyny 80-kh – 90-kh rokiv [Psychologism of the novels of mid 80–90-s of by Ivan Franko]; avtoref. dyp. ... kand. filol. nauk: 10.01.01 / NAN Ukrainy, In-t l-ry im. T. H. Shevchenka. Kyiv, 2004. 20 p. [in Ukrainian].
8. Maletyna O. A. Lingvostilisticheskye osobennosti portreta kak zhanra khudozhestvennogo dyskursu (na materyale proizvedenyi T. Draizera) [Lingvostylistic peculiarities of portrait as a genre of fiction discourse]: avtoref. dyp. ... kand. fylol. nauk: 10.02.04 / Volhohradskiy hos-y un-t. Volhohrad, 2004. 21 p. [In Russian].
9. Naumenko L. P., Hordieieva A. Y. Praktychniy kurs perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku = Practical Course of Translation from English into Ukrainian: navch. posib. Vinnytsia: Nova knyha, 2011. 138 p.: il.
10. Perminova A. V. Vidtvorennia anhliiskoi sensornoj leksyky v ukrainskykh virshovykh perekladakh [Rendering English Sensory Vocabulary in Ukrainian Poetic Translation]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.16 / Kyiv. natp. un-t im. T. Shevchenka. Kyiv, 2003. 20 p. [in Ukrainian].
11. Plat P. Pid sklianym kovpakom [The Bell Jar]: roman / perekl. z anhli. Olhy Liubarskoi. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva, 2018. 360 p [in Ukrainian].
12. Portret u literaturi. Literaturoznavchyy slovnyk-dovidnyk / za red. R. T. Hromiaka, Yu. I. Kovaliva, V. I. Teremka. 2-e vyd., dop., vypr. Kyiv: VTs "Akademiia", 2007. P. 546–547. (Notabene).
13. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. [The Dictionary of the Ukrainian Language in 11 vol.] / AN Ukrainkoi RSR, In-t movoznav. im. O. O. Potebni; redkol: I. K. Bilodid (holova) ta in. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980.
14. Shvets A. I. Zlochyn i katarsys: kryminalnyi siuzhet i problemy khudozhnogo psykholohizmu v prozi Ivana Franka / vidp. red. Ye. K. Nakhlik. Lviv: [b.v.], 2003. 236 p. (U nadzah.: NAN Ukrainy. Lvivske viddilennia In-tu l-ry im. T. Shevchenka. "Frankoznavcha serii". Vyp. 5.) [in Ukrainian].
15. Bell Jar, The. The Oxford Companion to English Literature / ed. Margaret Drabble. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 1985. P. 84.
16. Đurđević M. Which of the Figs to Choose: Sylvia Plath's The Bell Jar in the Context of Second-Wave Feminism. Kontexti 4: Zbornik Radova, 2018. P.113–123.
17. Gerbig A., Müller-Wood A. Trapped in language: aspects of ambiguity and intertextuality in selected poetry and prose by Sylvia Plath. Style. Spring 2002. Vol. 36, № 1. P. 76–92.
18. Oxford Advanced Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionary.com/>.
19. Plath Sylvia. The Bell Jar / biographical note by Lois Ames; drawings by Sylvia Plath; eVersion 3.0; notes at EOF. URL: http://letterp.to.stephanie.gportal.hu/portal/letterp.to.stephanie/upload/745843_1406744742_07068.pdf (Last accessed: 12.11.2020).
20. Tsank P. The Bell Jar: A psychological Case Study. Plath Profile: an Interdisciplinary Journal for Sylvia Plath Studies. 2010. Vol 3. P. 166–177.